

“De meester van het vuur”

De tekst hierboven is de naam die men in vroeger tijden wel gaf aan een klokkengieter. Ik zal u uitleggen hoe ik daar nu zo bij kom. Het is inmiddels meer dan twee jaar geleden. Ik liep even langs bij mijn vriend Peter. Hij is muzikleraar geweest aan een Vlaardingse middelbare school en nu al weer een tijdje met pensioen. Hij vertelde me dat hij zojuist bij de gemeente een voorstel had ingediend. Niet helemaal begrijpend keek ik hem aan. Nou, zei hij, voor het 1 aprilfeest in 2022 weet je wel. Dan is het immers 450 jaar geleden dat de watergeuzen den Briel hebben bevrijd en dat wil de gemeente dan, zelfs drie dagen lang, groots gaan vieren. Door het gemeentebestuur is nu aan de bevolking gevraagd om met leuke ideeën te komen en als zij het ook een goed idee vinden, dan krijg je voor je plan een financiële ondersteuning. En nou heb ik zojuist voorgesteld om een mobiele beiaard te laten gieten. Een klokkenspel dat we met een kar eronder door de stad kunnen gaan rijden om overall voorstellingen te gaan geven. We stellen daarbij dan een koor samen bestaande uit monniken die daar dan zingend omheen staan. Het is eigenlijk doodeenvoudig vervolgde hij. Je hoeft alleen maar een formulier in te vullen en daarna gaat een commissie het beoordelen. Na een tijdje krijg je dan wel antwoord, en vinden ze het een leuk idee, dan krijg je subsidie voor je plan. Ik wist dat hij hier al jaren van droomde en was eigenlijk best onder de indruk van zijn plan.

Nog een plan

Soms doet een mens rare dingen. Dingen waar hij op dat moment absoluut de gevolgen niet van kan overzien. Tijdens het gesprek over de ‘bellenkar’ zoals we de kar met het carillon inmiddels zijn gaan noemen, hoorde ik mezelf tot mijn eigen verbazing opeens zeggen “geef mij ook eens zo’n formulier”. Ik had namelijk ook een soort droom. De eerlijkheid gebiedt hierbij wel te zeggen dat het eigenlijk de droom van iemand anders was, die ik mezelf inmiddels ook al een beetje had toe geëigend. Ik werd in die tijd namelijk regelmatig benaderd door onze nationale klokkenexpert

Sjoerd van Geuns, met de vraag, of het nou niet leuk zou zijn om in Brielle onder aan de kerktoeren eens een klok te laten gieten. Net zoals dat 540 jaar geleden ook was gebeurd. In het jaar 1482 namelijk, toen de Brielse Dom min of meer gereed was, is er toen onder aan de kerktoeren een enorme luidklok gegoten. Die klok woog meer dan vier ton en die hangt er nu nog steeds. In de eeuwen erna zijn er nog vier klokken bijgekomen dus beschikten we als klokkenluiders tegenwoordig over vijf luidklokken, waar die grote klok er dus één van was. Vijf klokken leek me eigenlijk wel genoeg voor zo’n relatief kleine stad, en om die reden had ik tot dan toe steeds de boot maar een beetje afgehouden. Maar ja, als de gemeente nou om leuke ideeën vroeg en die ook nog eens financieel wilde gaan steunen, ja dan. . .

Om een lang verhaal kort te maken, ik diende ook zo'n voorstel in. Namelijk om op 1 april 2022 onder aan de kerktoren een luidklok te laten gieten. Dit te uit te voeren door dezelfde klokkengieter (Simon Laudy uit Groningen) die ook het mobiele carillon voor de bellenkar zou gaan gieten. Na vele maanden wachten kregen we beiden uiteindelijk het bericht van de gemeente dat men beide plannen een prima idee vond en dat men het geheel met iets meer dan de helft van de geschatte kosten wilde ondersteunen. (op voorwaarde dat we zelf het resterende bedrag bijeen konden krijgen). Er was dus plotseling voldoende geld in kas voor één project, namelijk om het mobiele carillon te laten gieten en dat is toen ook gebeurd.

Voor mijn vriend was dat pas fase één. Hij wilde er nu ook nog een koor van monniken bij vormen om dan, begeleid door dat mooie carillon en al middeleeuwse liederen zingend door de stad te gaan trekken, en aldus geschiedde. . . Omdat we elkaars projecten steunden, trof ik mezelf dus op een zeker moment aan, in een donkerbruine wollen monnikspij, al liederen zingend uit een boek vol moeilijk leesbare Latijnse teksten. Teksten waar ik eigenlijk helemaal niks van snapte omdat ik geen Latijns sprak en omdat ik ook al geen noten kon lezen, was dat een behoorlijke opgave kan ik u zeggen. Uiteindelijk is het na vele oefenavonden allemaal toch nog goed gekomen en hebben we als (gemengd) koor inmiddels al de nodige optredens achter de rug.

Vergunningen

Het nog resterende bedrag voor de te gieten klok hadden we echter nog bij lange niet bij elkaar. Er werden dus allerlei acties gestart om voldoende geld bijeen te krijgen. Potentiële sponsors werden benaderd en we begonnen een handel in zgn. klokkenwijn. Gelukkig bleken een paar sponsors bereid er wat geld in te steken en zo kregen we het benodigde bedrag uiteindelijk toch bij elkaar. We konden nu de order plaatsen om op 1 april 2022 onder aan de Brielse kerktoren een luidklok te laten gieten door klokkengieter Simon Laudy. Toen dat eenmaal gebeurt was dachten we, nou, dat is dan geregeld. . . Ja, dat dachten we toen echt in onze naïviteit! Dat bleek echter als snel helemaal verkeerd gedacht. Er bleken namelijk nog heel wat (administratieve) addertjes onder het gras te zitten. Zo moesten er, ondanks de instemming van de gemeente, nog allerlei vergunningen op tafel komen. Met deze administratieve kant van het verhaal, zijn we uiteindelijk, met alle vergaderingen erbij, nog ruim een jaar bezig geweest.

Om te beginnen moest er een zgn "omgevingsvergunning" op tafel komen. Deze bleek een noodzakelijke voorwaarde, wanneer je iets aan een bestaand monument (in dit geval de kerktoren) wil veranderen of toevoegen. Tot onze schrik kostte deze vergunning, bestaande uit meer dan 20 pagina's, ons ook nog eens ruim 700 Euro! Daarna volgde een zgn. evenementenvergunning welke moest worden voorzien van een situatietekening van de gietlocatie (schaal 1 : 100) met een zgn. legenda erbij, die alle (21) onderdelen op de

tekening specifiek benoemde. (plaats van de oven, verlichting, vluchtroutes enz.). Het geheel moest worden beschreven in een draaiboek, waarin alle activiteiten met bijbehorende tijdstippen in waren vastgelegd. (ca 18 pagina's) Dit bleek allemaal noodzakelijk voor de uiteindelijke toestemming van "de Veiligheidsregio Rotterdam" zonder wiens toestemming er niet mocht worden gegoten en die toestemming kwam dus maar niet los. . .

Tot op een week voor de geplande gieting, was er nog steeds geen officiële toestemming vanuit Rotterdam. Zodoende moest zelfs onze Burgervader er nog aan te pas komen. Zelfs op de dag van de gieting zelf, kwam er nog even een brandweercommandant langs om me te vertellen dat het allemaal niet kon zoals was gepland en toen ben ik wel even een beetje uit mijn slof geschoten. . .

Van blokken brons naar een klok.

De reeds genoemde Simon Laudy is de enige klokkengieter in Nederland die in staat is om op locatie een klok te gieten. Alles door hem en zijn team, gebeurt, net als in de Middeleeuwen, nog met handkracht. Er komt zelfs geen elektriciteit aan te pas! Hieronder ziet u de ter plaatse opgebouwde oven met de ronde giet-kom erin. In die kom liggen ruwe blokken brons die later zullen smelten, door opgewarmd te worden tot

de juiste giet-temperatuur van ca 1200 graden Celsius. De ruimte tussen de ronde kom en de vierkante oven wordt opgevuld met kolen die aan het begin van het gietproces, (plechtig moment!) werden ontstoken door de Brielse, in Middeleeuws kostuum gestoken, wethouder André Schoon.

De mal waarin het gloeiend hete brons wordt gegoten is vooraf gemaakt in de werkplaats van de gieter. Deze mal, met een gewicht van ca twee ton (!) is een exacte copy van de te gieten klok. De aanleiding om deze klok (werknaam "vrijheidsklok") te gieten was zoals al eerder vermeld, het feit dat op 1 april van het jaar 1572, dus precies 450 jaar geleden, de watergeuzen Brielle hebben bevrijd van de Spanjaarden.

Teksten op de klok.

Klokken gaan eeuwenlang mee en als u en ik allang het tijdelijke voor het eeuwige hebben verwisseld hangt die klok nog steeds boven in de kerktoren en kunnen de generaties na ons nog steeds lezen bij welke gelegenheid de klok toen is gegoten. De reden voor het gieten van deze klok moest dus uiteraard op worden vermeld en zo

kwamen er aan de buitenzijde van de klok, naast enige versieringen, de wapens van de gemeente en die van de hoofdsponsor de onderstaande teksten op de klok:

In 1572 werd Brielle als eerste stad bevrijd van de Spaanse overheersing.

- ***“1572 – 2022 Brielle 450 jaar in vrijheid”***

De lijfspreuk van de stichting van de hoofdsponsor.

- ***“Het ware geloof mint de vrijheid”.***

Het feit dat Brielle vanaf het jaar 1330 tot op heden een zelfstandige stad is geweest, en die status in 2022 gaat verliezen omdat ze in dat jaar samengaat met de gemeenten Hellevoetsluis en west Voorne. In het latijn is dat:

- ***“BRIELLE CIVITAS LIBERA ANNO MCCCXXX – MMXXII”*** (Brielle vrije stad 1330 – 2022)

In de periode voor 1 april was het weken achtereen schitterend weer geweest. Bijna te mooi voor de tijd van het jaar. Eind maart sloeg het weer echter volledig om. In de ochtend van de eerste april, was de stad bedekt met een dun laagje sneeuw en stond er een ijskoude, snijdende wind! Nu waait het rondom de hoeken van kerktorens altijd wat extra hard, dus u kunt zich voorstellen dat de gietploeg flink wat kou heeft moeten lijden. De dames van ons Klokkenluidersgilde hadden echter een cateringtent opgezet met daarin veel hete soep en broodjes en stevige warme maaltijden! Zonder deze warme voorzieningen, zou er, naar het oordeel van de gietploeg zelf, van de hele gieting niks terecht zijn gekomen!

De gieting zelf.

Bij het tot stand komen van een klok zijn er vier belangrijke momenten:

1. Het aansteken van de oven. Dit gebeurt meestal met een fakkel door een belangrijke magistraat. In ons geval één van onze wethouders. (tevens lid van ons Gilde)
2. De gieting zelf. Het na vijf á zes uur stevig stoken, gieten van het gloeiende brons (temperatuur ca 1200 graden) in de klokkenmal.

3. Het de volgende dag uitpakken van de klok uit de inmiddels afgekoelde mal en daarna (spannend moment!) de eerste aanslag, om te horen of de klank overeen komt met de specificatie. (in feite bestel je als klant een “geluid” en is de klok het middel om dit geluid voort te brengen)
4. Het, na te zijn opgehangen in de toren, het voor de eerste keer luiden van de klok.

Het aansteken van de oven gebeurde (volgens draaiboek) om ca drie uur in de middag en om ca negen uur s 'avonds was het eindelijk zover. Het was toen al redelijk donker en de gloeiend hete klokspijs (zo heet dat in het klokken jargon) had inmiddels de juiste temperatuur. Er woei nog steeds een ijskoude wind rond de toren en even leek het nog bijna mis te gaan toen de ontluchting van de mal door de harde wind een beetje

verstopt dreigde te raken. Het liep echter gelukkig goed af, maar dat wisten we op dat moment natuurlijk niet en dus sliep niet iedereen die nacht dus even rustig. . .

Tijdens het moment van de gieting werd het publiek (ondanks de kou, toch nog ca 150 man) verzocht tot absolute stilte, maar toen de laatste druppel brons eenmaal in de mal was verdwenen, volgde er gejuich

en een luid applaus. Direct daarna werd, volgens oude traditie, aan de gieters een flinke hoeveelheid klokkenbier uitgereikt.

De volgende morgen, 2 april, werd om ca. 12 uur begonnen met het “uitkloppen” van de klok uit klokkenmal. Een héél spannend moment!! Komt er een gave, mooi klinkende klok uit of is er door de barre omstandigheden toch nog iets mis gegaan? Alle bezorgdheid bleek gelukkig overbodig. Er kwam vanuit de brokken zilverzand, het materiaal waaruit de mal was opgebouwd, een prachtig gave en heel mooi klinkende klok tevoorschijn! Hierna werd de klok na de eerste aanslag, door de

hoofdsponsor, de kerk in gereden. Vervolgens werd ze middels een samenstelsel van kettingtakels, in etappes, langzaam naar de plek op de klokkenzolder bovenin de toren

gehesen, waar ze uiteindelijk zou komen te hangen. Eenmaal opgehangen aan haar luid-as kon ze eindelijk voor de eerste keer door ons worden geluid. Ik kreeg de eer, dit voor de eerste keer te mogen doen. Het was een emotioneel moment. Twee jaar werk door een flink aantal leden van klokkenluidersgilde hadden als resultaat dat er nu in de Brielse Catharijnetoren een zésde luidklok hing. Na een minuut of twee luiden met de nieuwe klok, werden stuk voor stuk

ook de andere vijf luidklokken die in de toren hangen door de overige leden van het klokkenluidergilde aan het luiden gebracht. Een zesgelui! Volgens omstanders buiten de toren, klonk het prachtig. Zeker voor zo'n kleine stad als Brielle een bijzonder bezit. *(zie evt. brielsklokkenluidersgilde.nl)*

Rob van Breda